

DE MOLLUSKEN VAN DE DUINEN IN IJMUIDEN

Toen, op onze laatste vergadering in Leiden de heer Hopman iets vertelde over slakjes uit de duinen en daarbij ook Brederode duin noemde, kwamen bij mij oude herinneringen boven. Niet zo zeer herinneringen aan slakken, dan wel aan de tijd dat wij daar als jongens heen trokken. We liepen toen van Beverwijk door Velsen, Driehuis en Santpoort naar "Velserend". Inderdaad helemaal aan het "end" van de gemeente Velsen. Iets verder gingen we dan spelen en in de bomen klimmen. We gingen naar "de Blauwe Trappen" zo noemde men de duinen achter "Meerenberg". Waar de naam "Blauwe Trappen" vandaan komt en waarom de duinen die naam dragen, heb ik niet voor U kunnen ontdekken. Hildebrand in zijn "Camera Obscura" noemt de plaats reeds in 1839. Hildebrand zou er met een conchiliën verzamelende medestudent naar toe gaan. En ook naar de Breesaap, waar nu de Hoogovens staan en de Noordersluis is. Hildebrands vriend stond "lichterlaaie" toen hem hij de "Blauwe Trappen" rond kruipende Wijngaardslakken in het vooruitzicht werden gesteld. U moet nog maar eens nalezen in dat kostelijk stuk proza, waarom ze toen niet naar de "Blauwe Trappen" zijn gegaan en wij dus ook verstoken blijven van die Wijngaardslakken. Althans in de "Camera" dan. Als jongens mochten we niet naar slakken omkijken. Later, toen ik in Santpoort ging wonen had ik ook de smaak van de "conchiliën" te pakken gekregen. Langs de Bergweg vond ik daar inderdaad Helix pomatia rondkruipen. Dat was kort na de oorlog. Ze zullen daar nu nog wel zijn, want ze hebben het op die plaats al zo lang uitgehouden ! Er is nog wel meer te vinden langs die mooie duinweg, die niet voor niets Bergweg heet.

Toen ik in 1956 naar IJmuiden verhuisde en vlak aan de oude binnenduintrand ging wonen, vond ik daar ook Wijngaardslakken en nog veel meer andere slakkensoorten waarover straks. In het landgoed "de Heerenduinen", waar ik op uitkijk, zitten ze bij tientallen. Soms kroop er zo maar een over het verharde bospad, wanneer we er met de kinderen wandelden. Heel voorzichtig zetten die het beest dan aan de kant tussen de planten. Ik vond ze vlak bij huis, maar ook ver de duinen in, waar de Duitsers grote, lelijke, betonnen bunkers hebben laten bouwen, die er nog steeds staan. Ik stel me voor, dat Helix pomatia in het hele gebied van hier tot de "Blauwe Trappen" en nog wel verder voorkomt. In "Duin en Kruidberg" vond ik ze. Dit grenst aan "de Heerenduinen" en ook hieraan grenst weer het Nationale park "de Kennemerduinen". In het Bloemendaalse Bos, in "Thijsses's Hof" zitten ze ook. De afgelopen zomer waren de kinderen met een stuk of zes levende wijngaardslakken aan 't spelen. Ze hadden ze vlak bij huis uit een bosje gehaald. op de trottoirtegels tegen de muur van het flatgebouw gezet en waren van plan wedstrijden in snelkruipen of zoiets te organiseren. Mijn eigen tweeling van 10 jaar was er nota bene ook mee bezig ! Nou, U kunt begrijpen wat er volgde: Een half paedagogische-, half malacologische toespraak, waarvan het gevolg was, dat de levende slakken weer snel naar de vindplaats werden gebracht. Een andere keer, langer geleden al, hadden kinderen bij de ingang van het landgoed wel een stuk of tien grote slakken bij elkaar gezet. U ziet wel, dat ze hier niet zeldzaam zijn. Dit over de grootste Nederlandse landslak.

De kleinste Punctum pygmaeum (Drap.) komt ook vrij dicht bij huis wel voor. Maar het is een heel gezoek, om die speldeknooppjes te vinden. Het gemakkelijkst zijn ze te vinden op stukken dood hout, of oude plankjes, evenals Vertigo pusilla (Müller). Ik bedoel: als ze daarop zitten heb je ze er maar voor het afhaken. Enige jaren geleden vond ik op iepen, veel Clausilia bidentata (Ström), meestal in gezelschap van Balea perversa (Linnè). Vooral ook op populieren in het binnenduimbos waren deze slakjes zeer talrijk. Bij tientallen zaten ze in schorsspleten en op de stammen. En dan altijd in een strook, waar het regenwater naar beneden kwam. Daar had zich een algen- en/of lichenenflora ontwikkeld, waarop de slakjes rondkropen. Soms was er ook een gat in de stam, waarin zich allerlei stof en vuil verzameld had en waarin ook plantezaden ontkiemd waren. Ook in deze gaten en zelfs tot in de "knot" van de

geknotte populieren kon je de slakjes vinden. Maar de laatste jaren vond ik er niet een meer. Ook niet met vochtig weer. De populieren zijn voor een deel verdwenen en die er nog staan zijn op een enkele na dood. Maar ook op die nog groene populieren vind ik ze niet. Trouwens, of de boom nu dood of levend is, de begroeiing op de schors blijft ! Mijn stellige conclusie is dat de slakkenfauna hier in IJmuiden, speciaal wat soorten betreft die het wat boven de grond zoeken, hard achteruit is gegaan. Hoe dat komt, zou ik niet weten. Het kan best de luchtverontreiniging zijn. Met noordelijke winden komt er heel wat vuiligheid overwaaien. Ik heb wel eens gelezen dat bepaalde lichenen of korstmossen zeer gevoelig zijn voor luchtverontreiniging. Zou het kunnen zijn, dat de flora waarop Balea en Clausilia leven, verdwijnt ? En daarmee de slakjes ook ? Ik weet het niet. Maar ik zie ze niet meer, of misschien heel sporadisch.

Wat ik nog wel vind in de duinen, in het bijna droge zand, onder afgevallen blad, half in de grond, dat is Succinea oblonga (Drap.). Levend en wel, de huisjes bekleed met stukjes half vergaan blad en zandkorrels. Hoewel in de "Fauna van Nederland" afl. VII. Mollusca, 1933) ook al staat dat deze slak lang niet zo gebonden is aan water als de overige Succinea's is het toch altijd weer iets, waarover ik me verbaas. Je zou ze meer in een vochtige duinpan verwachten. Verderop, meer in de eigenlijke duinen zijn Helicella itala (Linné) en Candidula intersecta (Poiret) zeer talrijk. Maar de gemeente Velsen heeft een groot stuk van het duinterrein weten te bemachtigen voor het bouwen van een nieuwe stadswijk. Wel is het zo, dat de gemeente belooft het karakter van het terrein zoveel mogelijk te sparen en de bouw, plus de aanleg van plantsoenen aan dat karakter aan te passen, maar dat is natuurlijk niet mogelijk. Hele stukken zijn al geëgaliseerd en flora en fauna zijn verdwenen. Maar ja, de mensen moeten toch wonen ook. Verder vindt U hier veel Pupilla muscorum, Cochlicopa lubrica, Discus rotundatus en de Vallonia's. Minder algemeen, maar toch wel te vinden zijn Columella edentula, Vitrina pellucida, Aegopinella nitidula, Oxychilus alliarius, Nesovitrea hammonis, Euconulus fulvus, Arianta arbustorum. Deze laatste vooral in de buurt van volkstuintjes, evenals Cepaea nemoralis. Acanthinula aculeata heb ik nog maar eenmaal gevonden in de buurt van zware beukebomen. Ze zijn allemaal zo klein hè ! Met de reeds genoemde Punctum en Vertigo is dit zo ongeveer alles wat ik hier vond.

De naaktslakken ontbreken, want daar "doe" ik niet aan. Succinea arenaria, waar Uw redacteur zo naarstig naar speurt, kan ik in de buitenduinen niet vinden. Wel vond ik daar honderden Lymnaea's; L. truncatula en L. palustris door elkaar. Die waren allemaal blootgestoven uit een humuslaagje. Lang geleden hebben ze daar geleefd in een natte duinpan. Tot slot nog iets leuks: Ik was eens met vrouw en kinderen in de duinen en raapte een flink leeg huis van Cepaea nemoralis op. Weet U wat er in zat ? Een micromnest ! Heel kleine, wriemelende miertjes. Ik had ze nog nooit zo klein gezien. Met poppen en al huisden ze in dat slakkehuis ! Nou, ze zaten in ieder geval droog, want het huisje lag uiteraard met de opening naar de grond. We hebben allemaal even gekeken en toen heb ik het weer gauw precies zo neergelegd als ik het vond. Misschien is het wel een "dependance" geweest en was er in de grond ook nog een stuk nest. Dat heb ik niet kunnen nagaan. De natuur is vol verrassingen. En wonderen

IJmuiden, januari 1967, C. Groot.